

Maxamadinova Feruza

Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti tibbiyot fakulteti davolash ishi ta'lim yo'nalishi
24.14 guruh 2 bosqich talabasi

Email: maxamadinovaf@gmail.com

Sultonov Ravshan Komiljonovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Morfologik fanlar kafedrası mudiri

Email: ravshansultonov605@gmail.com

Orcid:0009-0003-6820-1044

Annotatsiya

Mazkur maqolada psixik jarayonlarning mohiyati, turlari va ularning insonning professional faoliyatidagi o'rnini yoritib berilgan. Kognitiv, emotsional va irodaviy jarayonlarning kasbiy muvaffaqiyatga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, turli kasb turlarida psixik jarayonlarning rivojlanganlik darajasi professional samaradorlikning muhim omili ekanligi ilmiy asosda ochib beriladi.

Kalit so'zlar: psixik jarayonlar, professional faoliyat, bilish jarayonlari, emotsiya, iroda, kasbiy kompetensiya, diqqat, tafakkur.

Kirish

Hozirgi zamon jamiyatida inson faoliyatining samaradorligi nafaqat bilim va ko'nikmalarga, balki psixik jarayonlarning rivojlanganlik darajasiga ham bevosita bog'liqdir. Har qanday professional faoliyat psixik jarayonlar ishtirokisiz amalga oshmaydi. Insonning idroki, diqqati, xotirasi, tafakkuri, emotsiyasi va irodasi uning kasbiy faoliyatida muhim psixologik mexanizmlar hisoblanadi.

Psixik jarayonlarni chuqur o'rganish mutaxassisning kasbiy tayyorgarligini oshirish, mehnat unumdorligini yaxshilash va professional stresslarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Asosiy qism

1. Psixik jarayonlar tushunchasi va tasnifi

Psixik jarayonlar — bu inson ongida borliqni aks ettiruvchi, faoliyatni boshqaruvchi va shaxs xulq-atvorini tartibga soluvchi ruhiy hodisalardir. Psixologiya fanida psixik jarayonlar quyidagi asosiy guruhlarga bo‘linadi:

Bilish (kognitiv) jarayonlari

sezgi

idrok

diqqat

xotira

tafakkur

xayol

Emotsional jarayonlar

emotsiyalar

his-tuyg‘ular

affektlar

Irodaviy jarayonlar

maqsad qo‘yish

qaror qabul qilish

qat‘iyat

o‘zini boshqarish

Ushbu jarayonlar bir-biri bilan uzviy bog‘liq holda professional faoliyatning psixologik asosini tashkil etadi.

2. Bilish jarayonlarining professional faoliyatdagi roli

Bilish jarayonlari har qanday kasbiy faoliyatning intellektual poydevorini tashkil etadi.

Sezgi va idrok mutaxassisga tashqi muhitni to‘g‘ri baholash imkonini beradi. Masalan, shifokor uchun bemorning tashqi belgilari va simptomlarini to‘g‘ri idrok qilish muhimdir.

Diqqat professional faoliyatda xatolarning oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Yuqori darajadagi diqqat konsentratsiyasi murakkab va mas’uliyatli kasblar uchun zarur.

Xotira bilim va tajribani saqlash hamda kerakli vaqtda qayta tiklash imkonini beradi.

Tafakkur muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, qaror qabul qilish va ijodiy yondashuvni ta'minlaydi.

Bilish jarayonlari rivojlangan mutaxassis professional muammolarni tez va samarali hal qila oladi.

3. Emotsional jarayonlarning kasbiy faoliyatga ta'siri

Emotsional jarayonlar insonning ishga munosabati va faoliyat samaradorligiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Ijobiy emotsiyalar mehnat motivatsiyasini oshiradi.

Salbiy emotsiyalar esa stress, charchoq va professional kuyish (burnout) holatlarini keltirib chiqarishi mumkin.

Emotsional barqarorlik insonning murakkab vaziyatlarda o'zini tuta bilishida muhim omil hisoblanadi.

Masalan, pedagog, shifokor yoki rahbar kasblarida emotsional nazorat va empatiya yuqori darajada bo'lishi talab etiladi.

4. Irodaviy jarayonlar va professional muvaffaqiyat

Irodaviy jarayonlar insonning maqsadga erishishdagi qat'iyatini belgilaydi.

Iroda kasbiy faoliyatda qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam beradi.

Mas'uliyat, mustaqillik va o'zini boshqarish professional yetuklik belgilaridir.

Kuchli iroda professional intizomni va uzoq muddatli maqsadlarga sodiqlikni ta'minlaydi.

Ayniqsa, tibbiyot, huquq, harbiy va rahbarlik faoliyatida irodaviy sifatlar hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, psixik jarayonlar professional faoliyatning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Bilish, emotsional va irodaviy jarayonlarning uyg'un rivojlanishi kasbiy muvaffaqiyat, mehnat unumdorligi va shaxsiy qoniqishning muhim shartidir. Psixik jarayonlarni rivojlantirishga qaratilgan psixologik tayyorgarlik va treninglar professional kompetensiyani oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

G‘oziev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.

Leontyev A.N. Faoliyat, ong, shaxs. – Moskva, 2005.

Vygotskiy L.S. Psixik rivojlanish nazariyasi. – Moskva, 2004.

Rubinshteyn S.L. Umumiy psixologiya asoslari. – Moskva, 2002.

Klimov E.A. Professional psixologiya. – Moskva, 2011.